

Zpráva o stáži v italských Benátkách v rámci programu Erasmus+

Vojtěch Mrověc, Univerzita Pardubice, Fakulta restaurování

Po absolvování bakalářského studia v oboru restaurování a konzervace nástěnné malby a sgrafita na Fakultě restaurování Univerzity Pardubice v Litomyšli jsem dostal možnost absolvovat stáž v rámci programu Erasmus+. Kladné odpovědi se mi dostalo z benátské firmy LITHOS (S.r.l) Restauri pod vedením restaurátora Paola Pagnina. Možnost pracovat pro tuto velkou a velice úspěšnou firmu s dlouholetou tradicí byla velmi lákavá. Její odborné působení není pouze regionální, ale i mezinárodní. Paolo Pagnin se jako poradce aktivně účastní mnoha zahraničních restaurátorských a vzdělávacích projektů v rámci organizací, jako jsou UNESCO, U.N.D.P., I.C.C.R.O.M, World Monuments Fund a další.

Přestože firma působí po celé Itálii, bylo mi umožněno pracovat přímo v centru Benátek. Pro získání rozmanitých zkušeností jsem vystřídal dvě velice zajímavá pracoviště. Prvním z nich byl gotický palác *Palazzo donà Giovanelli* v oblasti Cannaregio, jehož historie sahá až do 12. století. Architektem tohoto objektu mohl být dokonce i samotný Filippo Calendario, architekt Dóžecího paláce na náměstí svatého Marka v Benátkách. Nejvýraznějším prvkem této budovy je působivý vodní portál sloužící pro vstup do paláce přímo z kanálu. Ten je v přízemí doprovázen lomenými okny. Nad ním v prvním patře zdobí fasádu pozdně gotická polifora (sdružená okna typická pro benátskou architekturu), za kterou se skrývá nádherně zdobený hlavní sál. V minulosti byl palác několikrát přestavěn a nyní se v něm prolíná několik stylů: gotika, pozdní renesance a novogotika. Převážná většina výzdoby

Obr. 1 Práce na štukové výzdobě a doplnění benátského štku, tzv. Marmorino Veneziano, v paláci Palazzo donà Giovanelli. Foto: archiv Vojtěcha Mrověce

interiérů pochází z 19. století, kdy palác prošel rozsáhlou rekonstrukcí. V budoucnu by tento objekt měl sloužit jako luxusní hotel.

Náplní mé práce v tomto objektu bylo restaurování štukové výzdoby, iluzivního mramoru a zlacení právě v hlavním, bohatě zdobeném sále. Zejména šlo o tmelení, doplňování štukových prvků a zlacení nepravým zlatem. Jednalo se o slídivý pigment pojený voskem. Výhodou této kombinace byla reverzibilita a výborné optické vlastnosti. Dále jsem získal zkušenosti s doplňováním benátského štku, tzv. Marmorino Veneziano, kterým byly pojaty veškeré plochy stěn a doplněny prvky textury iluzivního mramoru.

Vážím si také možnosti seznámit se při práci s technikami benátských mistrů, jako je například Francesco Hayez (1791–1882), který vyobrazil na stěny

a strop jedné z místností personifikace čtyř ročních období. Ty jsou rámovány ozdobným dekorem s groteskami od neméně slavného benátského malíře Giuseppa Borsata (1771–1849). Shodou náhod jsem měl tu čest potkat arménskou rodinu patřící mezi poslední soukromé obyvatele části tohoto paláce, který však musela krátce po druhé světové válce opustit. Bylo mi umožněno poskytnout jim fotografie aktuálního stavu interiéru budovy a připomenut jim chvíle zde strávené.

Dalším místem mého působení se stal palác na náměstí *Campo Santi Giovanni e Paolo*. Zde pro mě byla radost pracovat ve velice přátelském kolektivu a získat zkušenosti s čištěním dekorativních kamenných prvků v exteriéru. Ty jsou zhotoveny z charakteristicky bílého, velice tvrdého druhu vápence. Jedná se o takzvaný istrijský kámen, který je hojně používaný a typický

Obr. 2 Přeprava materiálu z obchodu se stavebninami poblíž Chiesa di San Lazzaro dei Mendicanti. Foto: archiv Vojtěcha Mrověce

v benátské architektuře. Jeho výhodou je hlavně nízká nasákavost a vysoká odolnost. Přesto v exteriéru trpí sulfatizací a tvorbou tmavých až černých sádrovcových výkvětů ve srážkovém stínu. V rámci čištění se tedy převážně jednalo o redukci této krusty. Proč mluvíme pouze o redukci, a ne o úplném odstranění? Zajímavé byly totiž diskuse o postoji k míře čištění a zanechání patiny na architektonických objektech v Benátkách. V tomto i dalších odborných směrech byly pro mne velkým přínosem konzultace s hlavním restaurátorem Paolem Pagninem, který mě poučil o velice specifických problémech v péči o památky, se kterými se Benátky potýkají, především v souvislosti s vodními kanály, statickými problémy a vysokou mírou vlhkosti a salinity.

Položme si otázku, v čem je vlastně práce restaurátora v Benátkách jiná než v České republice. V jistém ohledu

Obr. 3 Hlavní restaurátor a majitel benátské firmy Lithos Paolo Pagnin konzultuje probíhající práci na polifore Palazzo donà Giovanelli. Foto: archiv Vojtěcha Mrověce

je překvapivě podobná jako u nás, ale jedním ze zásadních rozdílů je doprava. Do práce zkrátka musíte pěšky nebo lodí. S tím souvisí zajímavá zkušenost s dopravou a nákupem materiálu. Loď je zde nezbytným vybavením řemeslníků, potažmo restaurátorů, už z toho důvodu, že vstup do hlavního skladu prodejny stavebních materiálů ústí přímo do jednoho z benátských kanálů. Pokud jdete pěšky, prodíráte se davy turistů a přecházíte nespočet mostů. Pro dopravu náradí a materiálu tak ideálně poslouží například rudl či jiný pomocník na kolečkách.

Ve svém volném čase jsem měl možnost procestovat okolní ostrovy a seznámit se například s muranskými sklárnami, mozaikářskými realizacemi na hřbitovním ostrově San Michele či nádhernou výzdobou interiérů mnoha kostelů, paláců a galerií. Práce v Benátkách byla pro mě velice přínosná nejen

po odborné stránce. Možnost poznat zdejší kulturu, nejen jako turista, ale také jako místní, seznámit se i mimo pracovní kolektiv s italskými restaurátory, s jejich přístupy i s nimi jako s lidmi. V odborné rovině však bylo velmi potěšující utvrzení, že restaurování, tak jak je vyučováno na Fakultě restaurování Univerzity Pardubice, je co do úrovně přinejmenším srovnatelné jako v Itálii. V evropském měřítku držíme krok s těmi nejlepšími. Nabyt zkušenosti ze zahraničí, získat přehled i nadhled, je velice důležité a posouvá nás to vpřed nejen po odborné stránce, ale i v osobní rovině. Tuto zkušenost každému vřele doporučuji.